

EKOLOGIA MINDFULNESS FILOZOFIA FOTOGRAFIA

DUCH ŚNIEGÓW

MATERIAŁY EDUKACYJNE DO FILMU

m2

FILM W SZKOLE

STANAĆ OKO W OKO Z DUCHEM GÓR – NIEZWYKŁE FILMOWE SPOTKANIE Z PANTERĄ ŚNIEŻNĄ

Autorka: Katarzyna Kebernik

Dla uczniów i nauczycieli, dla doświadczonych i nie, dla zagonionych i znudzonych. Film Maurie Amiguet i Vincenta Muniera ma wiele do zaoferowania wrażliwemu widzowi, a tych mniej uważnych uczy, w jaki sposób patrzeć na świat. To propozycja o ogromnym potencjale edukacyjnym, wyróżniająca się na tle większości tytułów polecanych szkołom: zamiast krzykliwości i przebodźcowania typowych dla kina młodzieżowego oferuje młodym widzom chwilę ciszy, relaksu i wytchnienia pośród codziennego stresu. Uhonorowany Cezarem, czyli najważniejszą francuską nagrodą filmową, „Duch śniegów” już 1 kwietnia 2022 roku wchodzi do polskich kin.

„Niemożliwe, by artystę, na przykład malarza, nie poruszyło piękno tych form i zwierząt, piękno doskonale zharmonizowane z krajobrazem.”¹

Bohaterowie „Ducha śniegów” przybywają do Tybetu z innym zamiarem, niż większość odwiedzających ten kraj. Nie chcą zdobywać największych szczytów świata. Nie chcą udowodniać naturze, że potrafią ją zdominować, a sobie – jak bardzo są potężni. Chcą po prostu być, świadomie trwać. Nasycić się surowym pięknem dzikiego krajobrazu i odnaleźć wewnętrzny spokój. Marzą o tym, że w nieprzystępnym skalistym otoczeniu spotkają jednego z najrzadszych drapieżników Ziemi – panterę śnieżną. Być może uda im się nawet wykonać jej zdjęcie, chociaż nie będzie to zadanie łatwe, bo kocica potrafi unikać niechcianego towarzystwa jak mało które zwierzę.

„Jesteśmy tak odizolowani. Jesteśmy jak skamieliny”

Sylvain Tesson to doświadczony, nagradzany fotograf dzikiej przyrody i pisarz. Dla towarzyszącego mu Vincenta Muniera jest przede wszystkim mistrzem i duchowym przewodnikiem. Ich wędrówka to nie tylko podróż tropem tajemniczego zwierzęcia, to podróż w głąb siebie. Vincent, a w ślad za nim widz, uczy się umiejętności patrzenia na świat od fotografa,

czyli artysty, który właśnie spojrzenie uczynił przedmiotem swojej sztuki. Lekcji widzom udzieli jednak nie tylko inspirujący człowiek. Przede wszystkim udzieli jej przyroda.

„Gdy wracam do miasta jestem innym człowiekiem, mam wrażenie, że odgrywam jakąś rolę. W przyrodzie jesteś sam ze sobą, nie ma oszukiwania.”

Pierwszym wrażeniem, jakiego doznajemy w zetknięciu z tybetańskim krajobrazem, jest wszechogarniający spokój. Cisza. Nieskończona przestrzeń. Seans „Ducha śniegów” przypomina medytację – na półtorej godziny wyrwa nas z myślenia o codziennej bieganinie. Jako ludzie cywilizowani zatraciliśmy już wolność, niezależność i zdolność współistnienia z naturą. „Duch śniegów” jest jak powrót do utraconego raju. To ukojenie i relaks, które najlepiej smakują w kinie, w ciemności, bez rozpraszaczy, gdy z wielkiego ekranu aż czuć bijącą z kadrów czystość górskiego powietrza i słońce padające na twarz. Film pozwala widzowi odkryć, jak wartościowe dla zdrowia psychicznego są wyciszenie się, dobrowolna samotność, detoks od techniki, „bycie tu i teraz” w miejsce wszechobecnego rozproszenia.

„Musieliśmy zaakceptować tę deprymującą myśl: Ziemia pachnie człowiekiem”

Głównymi bohaterami filmu wcale nie są Sylvain i Vincent. Są nimi zwierzęta zamieszkujące tybetańskie pustkowia: jaki, myszy, rarogi, manule i, oczywiście, pantera śnieżna. „Duch śniegów” potrafi opowiadać o tych stworzeniach w sposób fascynujący; przybliży unikalną osobowość każdego z nich. W obiektywie twórców zwierzęta zyskują podmiotowość i są równorzędne ludzkim bohaterom. Młodzi widzowie dzięki seansowi „Ducha śniegów” będą mogli przyswoić sobie postawę szacunku względem przyrody i harmonijnego koegzystowania z otoczeniem. To opowieść o budowaniu porozumienia ponad podziałami, ponad barierami gatunkowymi (człowiek-zwierzę), kulturowymi i językowymi (Francuska ekipa-tybetańskie ludy koczownicze). „Duch śniegów” jest tym niezwykłym typem dokumentu przyrodniczego i podróżniczego, który oprócz zwykłego przedstawiania widzom wycinka z odległego świata prezentuje intrygujące, spójne spojrzenie na ten świat.

„To jest wybór: pograć się w beznadziei czy oddać hołd pięknu”

„Duch śniegów” zachęca do troski o przyrodę poprzez portretowanie jej piękna. Z filmu wyraźnie wypływa myśl, że jest ono unikalne i kruche – jeśli je zniszczymy swoim nierozważnym postępowaniem, już nigdy go nie odzyskamy. Fizyczna doskonałość zwierząt, zachwycające kadry, wręcz nierzeczywista perfekcja tybetańskiego krajobrazu... Warstwa wizualna filmu to wartość sama w sobie, co docenią w szczególności nauczyciele szkół artystycznych. „Duch śniegów” to w dużej mierze opowieść o sztuce fotografii, z pewnością będzie stanowić inspirację dla młodych artystów pracujących z obrazem. Muzycy z kolei rozpoznają głos Nicka Cave’a, który specjalnie na potrzeby „Ducha śniegów” nagrał dwa utwory.

1. Wszystkie cytaty w nagłówkach pochodzą z filmu „Duch śniegów”.

„Zobaczyłem panterę, ukradłem ogień i zachowałem żar dla siebie”

Jedne z pierwszych zasad, które Sylvain przekazuje Vintentowi, to: gardzić bólem, ignorować upływ czasu, nigdy nie wątpić w osiągnięcie celu. W innym fragmencie pantera śnieżna zostaje przyrównana do świętego Graala, a jej poszukiwanie – do prometejskiego sięgania po ogień bogów. Warto marzyć: przekonują nas twórcy i trudno im nie wierzyć, ponieważ kiedy wreszcie odnajdujemy panterę śnieżną, po długiej wędrówce i wielu przygotowaniach, spotkanie to robi niesamowite wrażenie. Spełnienie po wykonaniu zadania wynagradza włożony wysiłek, a pasja napędza życie i nadaje mu sens. Poloniści z pewnością docenią też „literackość” filmu, która przejawia się w esejowej formie, w głębi przemysłów bohaterów i w pięknie słów, którymi te przemyslenia opisują. Film jest pełen erudycyjnych nawiązań i inspirujących refleksji.

„Dawną obojętność zastąpiłem ćwiczeniem z uważności i cierpliwości”

Obok wzniosłych idei „Duch śniegów” prezentuje również filozofie życiowe, które każdy bez trudu może wykorzystać w codziennym życiu. Postawa Vincenta i Sylvaina ma wiele wspólnego ze stoicyzmem. Szukają harmonii, spokoju, umiaru i skromności; odrzucają konsumpcjonizm i hałaśliwość współczesnego świata. Są również pod wieloma względami epikurejczykami, cieszącymi się każdą niepowtarzalną chwilą i potrafiącymi głęboko odczuwać rzeczywistość.

„Nauczyłem się, że cierpliwość jest najwyższą cnotą; najbardziej elegancką i zapomnianą, która pomaga w uwielbieniu świata”

„Duch śniegów” to filmowa lekcja uważności i cierpliwości, z której każdy wyniesie coś dla siebie. Specjalnie z myślą o szkołach przygotowaliśmy trzy scenariusze lekcji, poświęcone najważniejszym naszym zdaniem zagadnieniom edukacyjnym poruszonym w filmie.

- **Pierwszy scenariusz** lekcji skupia się na filozofii życiowej bohaterów, wymowie filmu i uczy analizy kadrów filmowych oraz zdjęć.
- **Drugi scenariusz** oferuje uczniom ćwiczenia z mindfulness, uważności, niwelowania stresu i świadomego przeżywania rzeczywistości.
- **Trzeci scenariusz** koncentruje się na kwestiach ekologicznych i proponuje różne formy skutecznej walki o ginące gatunki zwierząt.

Wierzmy, że nasze materiały edukacyjne będą wartościową pomocą dla wszystkich nauczycieli i wychowawców. Wiemy też, że każdy, niezależnie od wieku, może znaleźć inspirację w motcie życiowym Vincenta:

„Szanuj to, co cię otacza. Niczego nie oczekuj. Ciesz się z tego, co masz. Wierz w poezję. Ciesz się światem. Walcz, by nie zginął.”

Informacje o autorce na stronie 10.

TEMAT LEKCJI:

Filozofia i piękno - jak wyrażają się w kadrze, filmie, dźwięku?

Autorka: Katarzyna Kebernik

Scenariusz skupiający się na postawie życiowej głównych bohaterów, ich podejściu do świata i przyrody, rozwijający występujące w filmie nawiązania do filozofii, sztuki, literatury. zagadnienia takie jak kompozycja obrazu, paleta kolorystyczna, nastrój filmu, spójność narracji audiowizualnej z przekazem itp.,

Grupa wiekowa:

szkoły ponadpodstawowe

Przedmiot:

język polski lub wiedza o kulturze. Scenariusz dedykowany przede wszystkim uczniom klas o profilu humanistycznym lub artystycznym (malarskim, fotograficznym lub filmowym)

Czas realizacji:

1-2 godziny lekcyjne

Zagadnienia edukacyjne:

- Kompozycja obrazu/fotografii.
- Analiza i interpretacja fotografii.
- Filozofia życiowa.
- Spójność narracji audiowizualnej z tematem utworu, strategia wizualna.
- Podstawowe definicje operatorskie i fotograficzne: głębia ostrości, reguła trójkąta, kompozycja zrównoważona i niezrównoważona, sztafaż, punkt skupiający uwagę i zbliżenie.
- Pogłębiona interpretacja dzieła filmowego.
- Piękno i jego definicje.

Cele operacyjne:

Uczeń/uczennica potrafi:

- Określić spójność warstwy treściowej i formalnej utworu.
- Zdefiniować podstawowe zagadnienia kompozycji obrazu/kadru: głębia ostrości, reguła trójkąta, kompozycja zrównoważona i niezrównoważona, sztafaż, punkt skupiający uwagę i zbliżenie.
- Dostrzegać celowość środków stylistycznych i interpretować ich znaczenie.
- Analizować i interpretować fotografie.
- Rozumieć wizualne strategie narracyjne oraz techniki opowiadania historii i charakteryzowania bohatera bez użycia słów.

Formy i metody pracy:

rozmowa kierowana, burza mózgów, dyskusja, praca w podgrupach, praca ze zdjęciami (fotosy z filmu „Duch śniegów”), praca z tekstem popularnonaukowym (definicje zabiegów filmowych z podręcznika „Okiem filmowca” Gustavo Mercado), heureka.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1: Spójność formy z treścią – o tym, jak środki stylistyczne i formalne wzmocniają przekaz

1. Nauczyciel rozpoczyna lekcję od zapytania uczniów o wrażenia po seansie. Pozwala na swobodną wymianę myśli.
2. Nauczyciel zatrzymuje się przy tych opiniach, które wymieniają następujące cechy filmu: wolne tempo, relaksujący, mało akcji i dialogów itp. Pyta, czy zdaniem uczniów ta „powolność” i pozorna nuda mają jakiś cel, czy czemuś służą.
3. Po naprowadzeniu uczniów na właściwy trop nauczyciel sugeruje, że nastrój filmu ma wiele wspólnego z filozofią życiową głównych bohaterów, którzy cenią sobie spokój, wyciszenie i zachwyt nad światem. Proponuje wspólne wypełnienie tabelki (na tablicy i w zeszytach): po lewej stronie uczniowie wypisują elementy postawy życiowej bohaterów, po prawej – cechy filmu, które oddają tę filozofię w warstwie wizualnej.

Ćwiczenie: tabela – zestawienie cech treści i formy filmu

Filozofia życiowa Sylvaina i Vincenta:	Środki stylistyczne filmu, które służą wyrażeniu filozofii bohaterów w warstwie audiowizualnej:
<p>[przykładowe elementy filozofii bohaterów:]</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zachwyt nad otaczającym światem, umiejętność dostrzeżenia piękna w rzeczywistości. 2. Ucieczka od hałasu i pędu współczesnego świata. Pochwała bycia „tu i teraz”. 3. Docenienie wartości płynącej z samotności i wyciszenia się, medytacji. 4. Pochwała podążania za pasją, realizacja marzeń jako najwyższa wartość. 5. Stoicyzm i umiar, krytyka pędu zarabiania pieniędzy i kupowania kolejnych przedmiotów. 6. Patrzenie na przyrodę i zwierzęta jako na byty równie ważne, co człowiek, a nie podległe człowiekowi. 7. Uwaga i cierpliwość w podejściu do otaczającego świata.	<p>[przykładowe środki stylistyczne, pod takim samym numerkiem jak odpowiadająca im cecha:]</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Długie ujęcia na piękne krajobrazy Tybetu, zdjęcia podkreślające piękno przyrody i zwierząt. 2. Wolne tempo filmu, brak pośpiechu w opowiadaniu historii. 3. Wiele momentów ciszy. Oszczędne dialogi. Nawet kiedy bohaterowie rozmawiają, to robią to szeptem. 4. Moment spełnienia marzenia, czyli spotkanie z panterą, jest momentem kulminacyjnym filmu (podkreśla to muzyka), wyczekiwany, zapowiadany, pantera pokazana w całej wspaniałości. 5. Harmonijność kadrów i oszczędność formy. Piękno natury pokazane bez efektów specjalnych. 6. Uczynienie ze zwierząt i krajobrazów głównych bohaterów większości scen, pokazanie ich w naturalnym środowisku, bez wpływu człowieka. 7. Dużo długich ujęć, mało akcji, co zmusza widza do skupienia uwagi i zachęca do kontemplowania tego, co widzi.

Wniosek: Po uzupełnieniu tabelki dostateczną liczbą pomysłów i przykładów nauczyciel/ka podsumowuje ćwiczenie wnioskiem, że słowa w filmie nie są jedynym nośnikiem znaczenia. Zdjęcia, muzyka itd. również niosą ze sobą pewną treść. W dobrym filmie, obrazie lub zdjęciu forma odzwierciedla temat, pasuje do tego, co twórca chce przekazać.

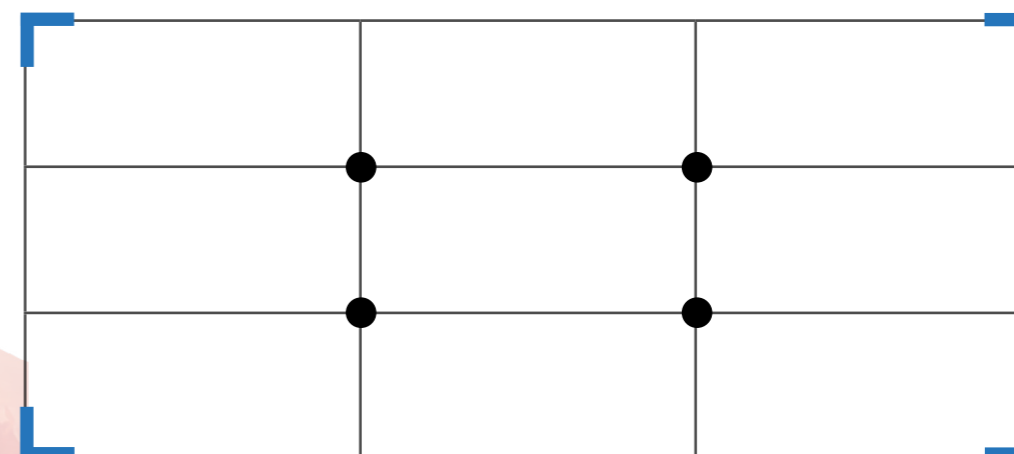
Część 2: Techniki komponowania kadrów – praca z fotosami z filmu

Ćwiczenie: praca w grupach lub wspólna praca całej klasy. Uczniowie otrzymują kserokopie tekstów z załącznika 2 oraz zdjęć z załącznika 1 (zdjęcia ze względu na jakość można zademonstrować w innej formie). Otrzymują chwilę na zapoznanie się z definicjami środków formalnych: głębią ostrości, regułą trójkątną, kompozycją zrównoważoną i niezrównoważoną, sztafażem, punktem skupiającym uwagę i zbliżeniem. Następnie przechodzą do analizy zdjęć i starają się określić, które ze zdefiniowanych przed chwilą zabiegów formalnych zostały zastosowane w poszczególnych kadrach oraz jaki dzięki temu osiągnięto efekt.

Propozycje wyjaśnienia zagadnień oraz pasujących do nich zdjęć:

- **Głębina ostrości.** Duża głębia ostrości jest wtedy, kiedy wszystkie elementy zdjęcia są tak samo lub prawie tak samo wyraźne. Mała głębia ostrości jest wtedy, kiedy wyraźne są tylko elementy główne, które mają skupiać uwagę widza, natomiast reszta jest rozmyta. Wyostrenie służy wskazaniu najważniejszych elementów zdjęcia, podpowiada interpretację. Z kolei rozmycie służy ukryciu mniej istotnych lub zaburzających kompozycję szczegółów. Przykłady kadrów z dużą głębią ostrości: nr 1, 2, 6, gdzie każdy detal jest wyraźny. Przykłady kadrów z małą głębią ostrości: nr 3 i 4, w obu tych przypadkach akcent jest położony na manulu, a szczegóły otaczające kota są rozmyte.

- **Reguła trójkątna.** Związana ze złotym podziałem i ciągiem Fibonacciego, „boską proporcją” występującą wszędzie w przyrodzie. Utwory muzyczne i malarskie zgodne z regułą trójkątną odbieramy jako bardziej harmonijne, a przez to – piękne. Jak wygląda stosowanie tej matematycznej teorii w praktyce, przy komponowaniu kadrów? Wbrew pozorom bardzo prosto. Najłatwiej regułę trójkątną wyjaśnić uczniom, rysując poniższy prostokąt. Obraz/kadr dzielimy proporcjonalnie dwiema liniami poziomymi i dwiema liniami pionowymi. Punkty zbiegu tych linii – zaznaczone czarną kropką – to punkty największego napięcia, w pobliżu których najkorzystniej jest umieścić element mający przyciągnąć uwagę widza. Centrum zainteresowania najlepiej jest zatem ulokować nie w środku obrazu, a w 1/3 lub 2/3 jego szerokości. Przykłady trójkątności z załączonych fotosów: nr 1, 4, 5. Reguła trójkątna to przykład tego, że znajomość nauk ścisłych przyda się również humaniście.

- **Sztafaż.** To dodatkowe, czysto dekoracyjne elementy kompozycji, które wypełniają i urozmaicają scenerię, ale nie odciągają uwagi od tematu głównego. W fotografii to przede wszystkim umieszczenie na pierwszym planie rekwizytu lub elementu, który znajduje się przed elementem głównym, by stworzyć wrażenie głębi kadru. Przykład: zdjęcie nr 3. Użycie tego zabiegu pozwala stworzyć złudzenie trójwymiarowości kadru, przełamać jego „płaskość”.

- **Zbliżenie.** Dedykowany temu zabiegowi fragment z załącznika 2 dobrze wyjaśnia, czym jest zbliżenie i jaki wywołuje efekt. Warto jednak poświęcić chwilę na analizę zbliżeń z „Ducha śniegów”, które znajdują się w załączniku – nr 2, 3 i 6. Jaki efekt wywołuje w uczniach to, że mamy do czynienia ze zbliżeniem na twarze zwierząt, a nie – jak zazwyczaj – ludzi? Przede wszystkim takie ujęcia z bliska nadają zwierzęcym bohaterom osobowość i podmiotowość, personifikują je, stawiają na równi z oglądającym – człowiekiem. Zbliżenie na jaka (nr 6) podkreśla jego dzikość, siłę, porywistą naturę. Zbliżenie na wychylający się zza skał łebek manula (nr 3) pokazuje tego kota jako istotę podejrzliwą i nieufną, ale też ciekawską. Z kolei intrygujące zbliżenie na pyszczek myszy tybetańskiej (nr 2) ma w sobie wiele dostojności i godności, a z drugiej strony odczuwamy spojrzenie zwierzęcia jako nieco konfrontacyjne i zaczepne (ze względu na intensywny kontakt wzrokowy). Zupełnie, jakby zwierzątko zadawało oglądającemu niewygodne pytanie: dlaczego nie traktujesz mnie jak równego sobie stworzenia? Z pewnością uczniowie wymienią wiele różnorodnych wrażeń wywołanych przez te zbliżenia.

- **Punkt skupiający uwagę.** To po prostu miejsce na zdjęciu, które przyciąga wzrok w pierwszej kolejności. Dobra kompozycja potrafi umiejętnie skierować tę uwagę w stronę szczegółu, na którego wyeksponowaniu zależy autorowi. Na większości zdjęć ten punkt łatwo jest wskazać – na nr 1 jest to sylwetka pantery, na nr 5 sylwetka jaka na tle zachodu słońca. Ciekawym przykładem zdjęcia, które takiego punktu nie ma, jest nr 2, czyli zbliżenia na pyszczek piki (myszy tybetańskiej): punktem skupienia jest cały pyszczek, co wywołuje efekt bliskości, intymności, ale też pewnego przytłoczenia.

- **Kompozycja zrównoważona i niezrównoważona.** Kompozycja zrównoważona cechuje się symetrią oraz starannym rozmieszczeniem elementów, minimalizmem, brakiem nadmiaru (nr 2). Kompozycja niezrównoważona składa się z mnogości elementów, rozłożonych w sposób nieregularny, np. po jednej stronie mamy dużo szczegółów, a po drugiej pustkę (nr 1). Zrównoważona wywołuje wrażenie harmonii i porządku, np. utrzymany w tym duchu portret myszy tybetańskiej podkreśla jej doskonałe piękno, symetryczność pyszczka. Z kolei niezrównoważona kompozycja podkreśla dzikość i niezależność pantery śnieżnej, która stoi na kłębowisku skał niczym królowa wolności i niepodporządkowanej sobie przez człowieka przyrody.

Część 3: Piękno obiektywne vs subiektywne

Ćwiczenie 1: Po omówieniu wszystkich zagadnień i zdjęć z załączników nauczyciel/ka prosi uczniów, by zatrzymali się na chwilę przy zdjęciu nr 6. Nauczyciel/ka zwraca uwagę na to, że to zdjęcie bardzo trudno jest określić jako posiadające harmonijny układ. Wspólnie z uczniami zastanawia się, dlaczego tak jest. Przykładowe odpowiedzi: zwierzę jest ukazane w trakcie gwałtownego ruchu, duży kontrast między czernią futra a białą tłą, niespokojny i poruszony kadr, nieład w ułożeniu ciała, przechylenie łba i rogów, linie skośne, brak uporządkowania elementów w kadrze.

Dyskusja ma na celu doprowadzić do wniosku, że oprócz piękna klasycznego i obiektywnego, wynikającego z przestrzegania sprawdzonych reguł, istnieje też piękno nieklasyczne i subiektywne, wynikające z umiejętnego łamania tych reguł. Piękno to często niepowtarzalne cechy indywidualne. Dobry artysta, operator lub fotograf potrafi takie cechy uchwycić. Zdjęcie nr 6 pokazuje siłę, gwałtowność, agresję jaka. Ekspresyjny charakter zdjęcia pasuje do charakteru portretowanego zwierzęcia.

Ćwiczenie 2: W jaki sposób film „Duch śniegów” oddaje indywidualne piękno kolejnych portretowanych zwierząt?

W nawiązaniu do zanalizowanego zdjęcia nr 6, nauczyciel/ka pyta uczniów, jakie inne zwierzęta pamiętają z „Ducha śniegów”. Wypisują nazwy zwierząt na tablicy (w razie problemów z nazwaniem można korzystać z Internetu). Wspólnie starają się określić, w jaki sposób zaprezentował je film. Jakie wrażenie zrobiły na uczniach poszczególne zwierzęta? Czy twórcom udało się nadać zwierzęcym bohaterom osobowość?

Przykładowe zwierzęta i ich cechy uchwycone w filmie:

- **Manul.** To zwierzątko o dość zabawnej fizjonomii, przypominające pluszową maskotkę. Słodki wygląd kontrastuje jednak z jego naturą drapieżnika, co daje nieco komiczny efekt. Twórcy wykorzystali to do stworzenia humorystycznej scenki nieudanego polowania na mysz: po przepłoszeniu ofiary przez ptaka manul kieruje w stronę „winowajcy” poirytowany wzrok.
- **Jaki.** Scena poświęcona walkom samców jaków jest utrzymana w ciemnej tonacji kolorystycznej, dzieje się na tle zachodzącego słońca, z pasmami kojarzącej się z krwią czerwieni na horyzoncie. W warstwie dźwiękowej słyszymy niepokojącą muzykę i porykiwania samców. Całość podkreśla agresywną, dziką naturę tych zwierząt.
- **Piki** (myszy tybetańskie). To małe zwierzątka, stanowiące zwierzynę łowną dla pozostałych mieszkańców gór. Kamera pokazuje ich nerwowość i ruchliwość, ale i odwagę w zetknięciu z dużo większymi przeciwnikami. Dwa najbardziej dramatyczne momenty z ich udziałem mają miejsce podczas ataku lisa. Najpierw jedna z myszek, pokazana w dużym zbliżeniu, daje ostrzegawczy sygnał reszcie stada: widzimy, jak napinają się jej małe płucka, gdy stara się wydać z siebie jak najgłośniejszy pisk, jak cała drży ze strachu, a mimo tego bohaterko nie przerywa alarmu. Potem upolowana już mysz ucieka ze szczęk lisa i zrywa się do rozpaczliwej ucieczki tylko po to, by znowu zostać przez niego schwytaną.
- **Niedźwiedzie.** W filmie oglądamy całą ich rodzinę, małe niedźwiedziątka bawią się ze sobą, ocierają o głazy – są zrelaksowane, nie wyglądają na niebezpieczne zwierzęta (kontrast wyglądem a drapieżną naturą daje podobny efekt co u manula). Ich okrągłe kształty, kolebiące się ruchy oraz kolor futra upodobniają je do skalistego otoczenia, po którym wędrują.
- **Lis tybetański.** Drapieżny charakter tego łowcy widać już w samym wyrazie jego podłużnego pyska. Film pokazuje podstępność i spryt lisa, ukazując go w momencie polowania na piki.
- **Raróg.** Najbardziej zdumiewającą umiejętnością tego ptaka jest zdolność kamuflażu. Film pokazuje piękno jego upierzenia, idealnie zgranego z otoczeniem. W pewnym momencie Sylvain mówi też, że zdarzyło mu się wykonać zdjęcie gór, na którym nie zauważył obecności raroga.
- **Pantera śnieżna.** Główna bohaterka filmu. Majestatyczna, nieuchwytna, tajemnicza. Dzięki temu, że na spotkanie z nią czekamy tak długo, jej widok wywołuje niezapomniane wrażenie. Można zaryzykować stwierdzenie, że cały „Duch śniegów” jest utrzymany w charakterze... pantery śnieżnej. To film równie piękny, wzniosły i elegancki, co to zwierzę. Z drugiej strony, twórcy bardzo humorystycznie „rozmontowują” wyobrażenia bohaterów o panterze jako o niezwykle, mistycznym zwierzęciu – kiedy kot po raz pierwszy pojawia się w kadrze, nie robi niczego niesamowitego, po prostu najzwyczajniej w świecie... kicha, ziewa i leniwie idzie dalej.

Propozycje zadań domowych:

1. Pomyśl o swoich ulubionych filmach, książkach, fotografiach, obrazach, piosenkach. Wybierz jeden utwór i spróbuj wyjaśnić w krótkim wypracowaniu, dlaczego w twojej opinii można go określić jako „piękny”. Wykorzystaj wiadomości z lekcji. Spróbuj też określić, w jaki sposób środki formalne i stylistyczne dzieła współgrają z jego tematyką.
2. Wykonaj zdjęcie dowolnego obiektu z twojego otoczenia, który uważasz za piękny. Może to być budynek, park, jakiś detal... Wykorzystaj wiadomości z lekcji, by odpowiednio skomponować fotografię.
3. Gdybyś miał nakręcić film o swoim domowym zwierzątku (lub zwierzęciu kogoś innego, jeśli sam go nie masz), to w jaki sposób byś je sfilmował, by uchwycić jego cechy indywidualne? Co zrobić, by podkreślić np. tajemniczość kota, energiczny charakter psa, „słodkość” świnki morskiej? Spisz swoje pomysły w dowolnej formie.

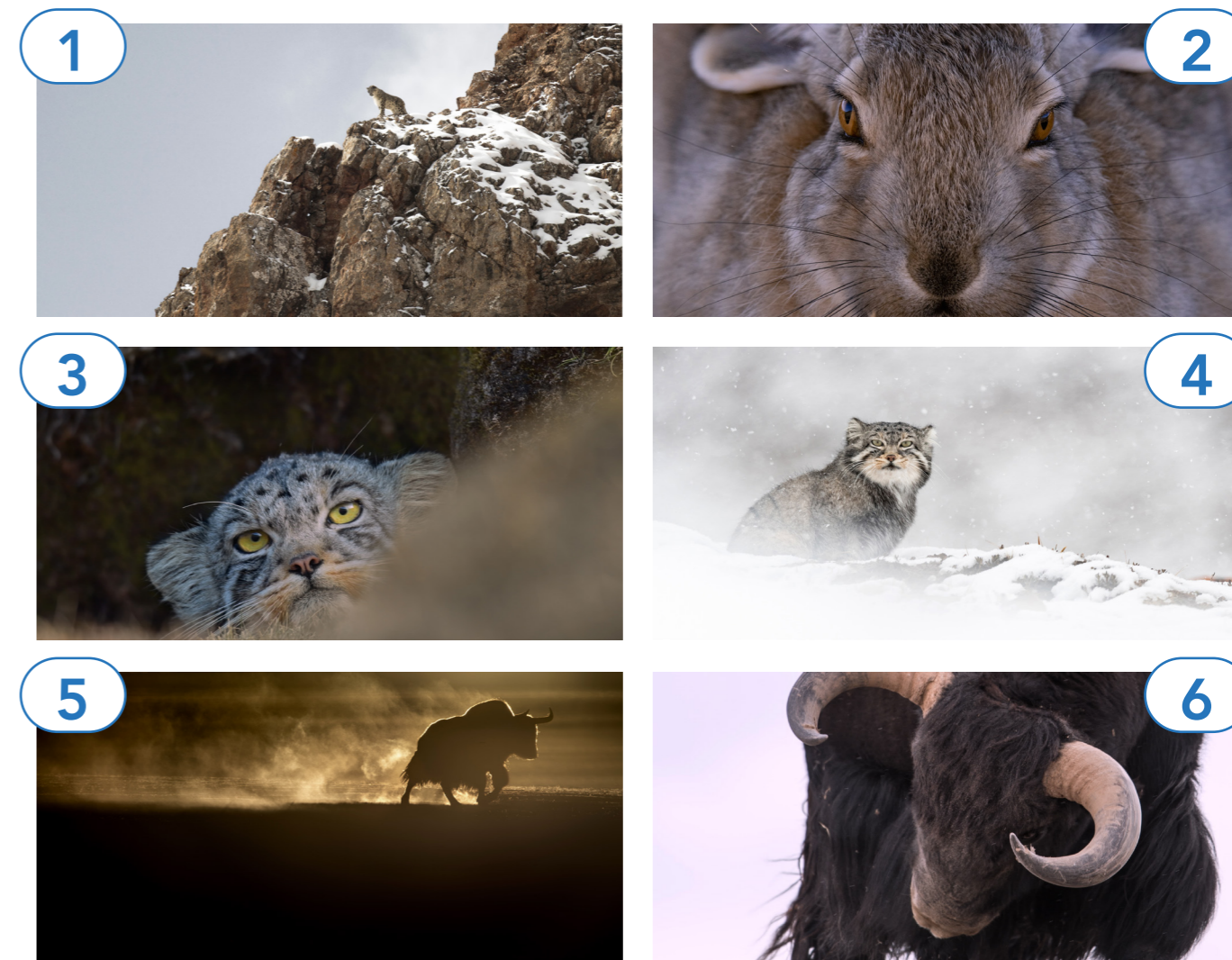
O AUTORCE:

Specjalistka ds. edukacji filmowej w Ferment Kolektiv. Z wykształcenia literaturoznawczyni i pedagogka, z wyboru – pisarka i krytyczka filmowa. Publikuje teksty o filmie m.in. w miesięczniku „KINO” i na portalu film.org.pl. Laureatka II miejsca w Konkursie o Nagrodę im. Krzysztofa Mętraka (2020) i I miejsca w Konkursie Krytyk Pisze Festiwalu Kamera Akcja (2020).

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1 – zdjęcia

Zdjęcia z materiałów dystrybutora filmu w Polsce, M2. Wszystkie są kadrami z filmu „Duch śniegów”:

Załącznik 2 – teksty

Wszystkie teksty pochodzą z książki „Okiem filmowca. Nauka i łapanie zasad filmowej kompozycji”, autor: Gustavo Mercado, przekład: Rafał Mączyński, Wydawnictwo Wojciech Marzec, wydanie trzecie, Warszawa 2018.

1. **Reguła trójkąta** „Dzieląc kadr na dziewięć jednakowych części, poprzez poprowadzenie w równych odstępach dwóch linii poziomych i pionowych, w miejscach ich przecięcia utworzą się mocne punkty obrazu. Są to najdogodniejsze miejsca do umieszczenia istotnych elementów, co da w rezultacie znacznie ciekawszą kompozycję niż w przypadku umieszczenia obiektu w centrum” (s. 22)
2. **Kompozycja zrównoważona i niezrównoważona.** „Każdy obiekt umieszczony w kadrze ma swój ciężar. Wielkość, kształt, kolor, jasność, miejsce w kadrze – wszystko to wpływa na odbiór wizualnej wagi obiektu przez widza. Kiedy waga obiektów w kadrze rozłożona jest równo, mamy

TEMAT LEKCJI:

Lekcja relaksacyjna z filmem „Duch śniegów”. O znaczeniu ciszy i słuchania swojego wnętrza.

Autorka: Anna Tulczyńska

Grupa wiekowa:

szkoła podstawowa, klasy VII-VIII, szkoły ponadpodstawowe

Czas realizacji:

1 godzina lekcyjna

Zagadnienia edukacyjne:

- Umiejętność radzenia sobie ze stresem poprzez praktykowanie mindfulness.
- Uważność
- Stres i jego wpływ na zdrowie
- Umiejętność rozpoznawania i niwelowania negatywnych emocji

Cele operacyjne:

Uczeń/uczenica potrafi:

- poznaje podstawowe zasady mindfulness;
- ćwiczy uważność, która pozwala wyciszyć emocje i trudne myśli;
- uczy się skupienia się na otaczającej rzeczywistości,
- wyjaśnia wpływ stresu na zdrowie;
- opisuje konstruktywne i niekonstruktywne sposoby radzenia sobie z trudnymi emocjami.

Formy i metody pracy:

miniwykład, ćwiczenia z uważności

Materiały dydaktyczne:

- chustki do zawiązania oczu,
- słoiki z pachnącymi elementami (np. z przyprawami – cynamonem, ziołami, świeżą miętą, wanilią, herbatą, kawą lub plasterkami owoców – cytryną, pomarańczami, truskawkami),
- rodzyнки Jumbo – dla każdego ucznia/każdej uczennicy po jednej,
- przedmioty o różnej fakturze - np. piłki do tenisa, piłki pingpongowe, metalowy klucz, piórka, maskotki, kamienie, owoce liczi (szorstkie, lekko kłujące), orzechy (twarde), woreczek wypełniony wodą – w takiej liczbie, by mogły swobodnie krążyć między uczniami.

do czynienia z kompozycją zrównoważoną. Natomiast, gdy wizualna waga koncentruje się tylko po jednej stronie kadru, tworzy się kompozycja niezrównoważona. Terminy te są wrażeniowe, nie można ich dokładnie zmierzyć, jednak dość często kompozycje zrównoważone będą cechować się klasyczną symetrią. Użyjcie się ich, by oddać porządek, jednakowość. Analogicznie, kompozycja niezrównoważona przywodzi na myśl chaos, niepokój i napięcie.” (s. 24)

3. Sztafaż „Aby przezwyciężyć wrodzoną płaskość kadru i wykreować wiarygodne złudzenie trzeciego wymiaru, będziesz musiał stworzyć wrażenie głębi. [...] Sposobem na uzyskanie wrażenia przestrzenności jest zastosowanie sztafażu. Mamy z nim do czynienia, gdy motyw główny zasłaniany jest częściowo przez jakiś obiekt na pierwszym planie (najczęściej o małej liczbie szczegółów).” (s. 27-28)

4. Punkt skupiający uwagę „Jeśli chcesz, by widzowie nie mieli problemów z odczytaniem intencji twojego filmu, wykorzystaj w kompozycji wyraźne centrum zainteresowania (zwane też punktem skupiającym uwagę). Jest to przestrzeń, do której w sposób naturalny kieruje się wzrok widza, a dzieje się tak dzięki odpowiedniej aranżacji wszystkich wizualnych elementów w kadrze. [...] Jak stworzyć obrazy, które pozwolą na bezbłędne odczytanie intencji autora? Przez staranny wybór tego, co umieścić w kadrze, a co z niego wykluczyć. Przez decyzję, co ma być odwzorowane ostro, a co rozmyte; co ma kryć się w mroku, a co pławić w świetle lamp. Czy też wreszcie, co ma dominować w kadrze.” (s. 31)

5. Głębia ostrości „Głębia ostrości to przestrzeń obrazu, w którym wszystkie elementy znajdują się w ostrości. Kompozycja z dużą głębią ostrości oznacza, że w ostrości znajduje się znaczna przestrzeń, od tematu głównego po tło; uwypuklone są wszystkie detale. Kompozycję z małą głębią ostrości cechuje tylko niewielki obszar, który nie jest rozmyty; umożliwia ono skupienie uwagi widza tylko na motywie głównym, gdyż wszystkie zbędne elementy „wtopią się” w otoczenie. [...] Duża głębia ostrości powoduje, że każdy element wizualny jest ostry i wyraźny, a tym samym dostrzegalny dla widzów – dodaje to informacji, które mogą pomóc w zrozumieniu myśli twórców filmu. Głębia ostrości to jedno z najbardziej ekspresyjnych i potężnych narzędzi, które pozwala ci na manipulowanie kompozycją ujęcia.” (s. 39-41)

6. Zbliżenie „Najważniejszą cechą zbliżenia jest to, że pozwala dostrzec [...] emocje malujące się na twarzy postaci, których nie byłoby widać w planach dalekich i średnich. [...] Wrażenie bliskości z postacią swego rodzaju intymności sprawia, że widzowie nawiązują kontakt z filmowymi bohaterami na poziomie emocji. Być może właśnie to sprawiło, że film stał się najpopularniejszą formą sztuki na świecie. [...] Zbliżenie to plan emocjonalnie najważniejszy i jeden z najbardziej sugestywnych środków filmowego wyrazu; w dużej mierze to właśnie on odpowiada za naszą miłość do kinematografii. Gdy w zbliżeniu ukazujemy człowieka, widz dostrzega nawet najłżejsze emocje na twarzy postaci, ujęcie powinno więc być tak skomponowane, by nic nie odwracało uwagi od twarzy – należy ukryć albo wykluczyć z kompozycji pochodzące z zewnątrz elementy wizualne. Głębia ostrości, długość ogniskowej obiektywu i oświetlenie powinny być starannie dostosowane, by stworzyć wrażenie bliskości między publicznością a postacią. [...] Z powodu zbudowania emocjonalnego związku widzów z postacią i zwiększenie ich zaangażowania w akcję, zastosowanie zbliżenia powinno być dokładnie przemyślane i zastosowane w kluczowych momentach fabuły, np. w punktach zwrotnych, kiedy postaci podejmują kluczowe decyzje, w ujęciach pokazujących reakcje postaci [...]. Jeśli zbliżenia są nadużywane, ich dramatyczny wpływ ulega osłabieniu, przestają mieć znaczenie w wizualnych języku filmu.” (s. 71-74)

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Na początku zajęć osoba prowadząca wita uczestników i informuje ich, że dziś będą rozmawiać o sposobach radzenia sobie z trudnymi emocjami, stresem i napięciem. Nawiązując do filmu „Duch śniegów” pyta, czy uczniowie pamiętają, co zachwycało bohaterów podczas ich misji (można pokazać uczniom fragmenty dokumentu). Następnie pyta, czy uczniowie czasem też odpoczywają, wyciszają się np. podczas spaceru, wyprawy w góry czy obserwacji ulubionych zwierząt – zabawy kota lub psa, ptaków za oknem itp.

Następnie nauczycielk/ka przedstawia uczniom zasady uważności:

Uważność (mindfulness) – to celowe, świadome skierowanie uwagi na to, czego doznajemy w tej właśnie chwili – tu i teraz. Ważne jest to, by nie wybiegać myślami w przyszłość – nie martwić się tym, co będzie, ani nie wracać do przeszłości i nie analizować przeszłych zdarzeń. Istotne jest skupienie się na tym, czego doświadczamy w tym konkretnym momencie – co widzimy, słyszymy, czujemy. To pozwala pozbyć się trudnych myśli i wyciszyć związane z nimi emocje. Pomaga to także odsunąć umysł „na bok”, by skupić się na chwili obecnej, by móc przyjmować docierające informacje bez emocji, pozbawiając się filtra z przekonań i osądów.

Po tym krótkim wykładzie prowadzący/prowadząca zajęcia zaprasza uczniów do kilku prostych ćwiczeń prezentujących taki sposób radzenia sobie z napięciem.

Ćwiczenie 1

Prowadzący/prowadząca prosi uczniów, by usiedli wygodnie, oparli stopy o ziemię i plecy na oparciu krzesła. Następnie prosi ich, aby przez chwilę wsłuchali się w dźwięki dochodzące z sali i nie próbowali ich nazywać ani oceniać. Jeśli przyjdzie im do głowy jakaś myśl (np. o czekających na nich zadaniach, sprawdzianach, sytuacji w domu), niech zauważą tę myśl i znów skupią się na dźwiękach. Po kilkunastu sekundach prowadzący/prowadząca prosi, by uczniowie tym razem spróbowali skupić się na dźwiękach spoza sali – dochodzących z ulicy, korytarza. I po raz kolejny, jeśli uczniowie uświadomią sobie jakąś myśl, niech spróbują ją zauważyć, ale z powrotem skupić swoją uwagę na dźwiękach. Po kilkunastu sekundach prowadzący prosi, by uczestnicy zajęć tym razem skierowali swoją uwagę na odgłos oddechu, bicia własnego serca, szumu w uszach. Niech postarają się usłyszeć dźwięki płynące z ciała. Jeśli to trudne, niech położą ręce na brzuchu i klatce piersiowej, a następnie spróbują zauważyć ich delikatny ruch. Po zakończeniu zadania prowadzący/prowadząca prosi uczniów, aby podzielili się swoimi wrażeniami.

*Jak się czuli? Czy to było łatwe, czy trudne zadanie? Jak się czują teraz?
Czy mają ochotę powtórzyć ćwiczenie?*

Ćwiczenie 2

We wstępie do ćwiczenia prowadzący/prowadząca opowiada o tym, że w naszym mózgu emocje bardzo silnie powiązane są z zapachami. Zapachy kojarzące się z miłymi wspomnieniami mogą być bardzo skutecznym sposobem przywoływania pozytywnych emocji.

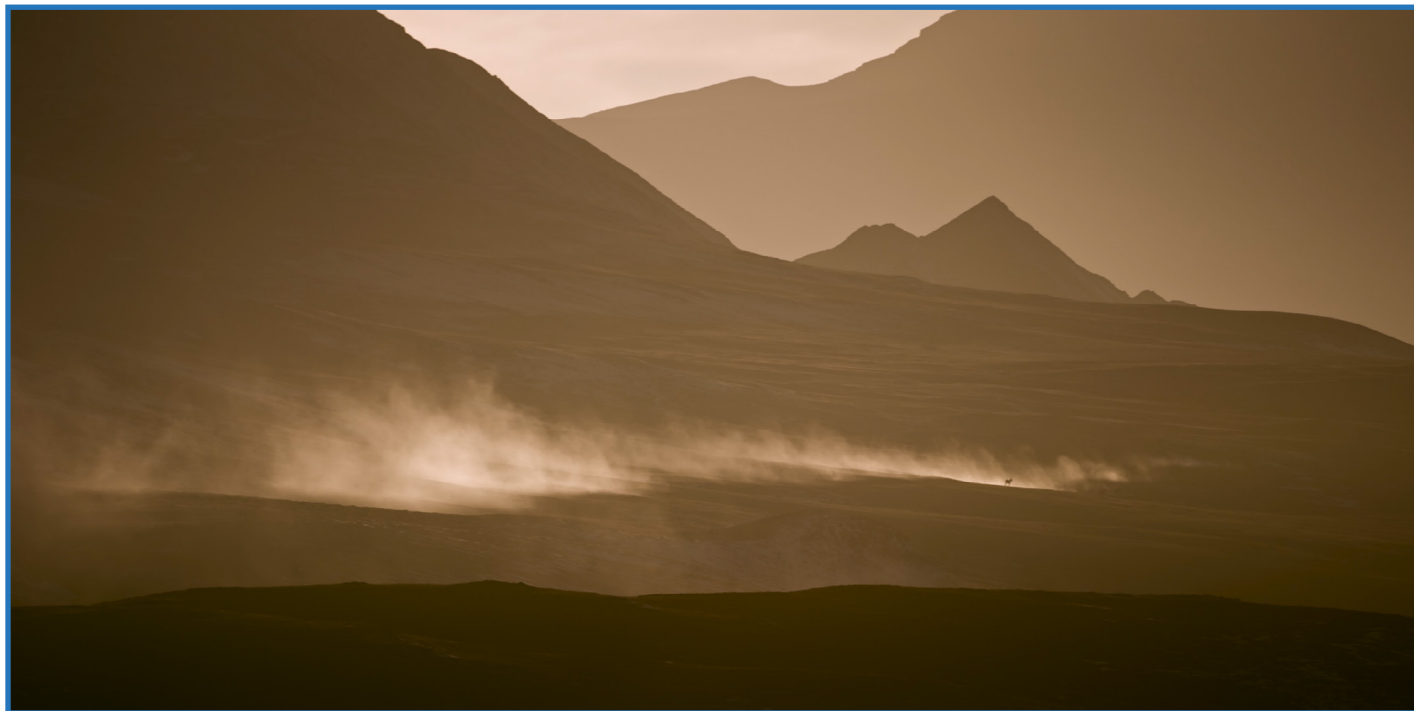
Prowadzący/prowadząca dzieli uczniów na grupy około 4-osobowe i prosi, by każda z nich usiadła przy oddzielnym stoliku. Na każdym z nich stawia kilka słoików z pachnącymi składnikami. Na jednym stoliku stoją słoiki z taką samą zawartością (np. 4 słoiki z kawą). Uczniowie proszeni są o wykonanie tego zadania w całkowitej ciszy i z zawiązanymi oczami (w wyjątkowych sytuacjach, gdy uczeń/uczennica odczuwa duży dyskomfort, może ich nie zakrywać chustką). Na sygnał nauczyciela/nauczycielki uczniowie odkręcają słoiki i skupiają się na zapachu. Sprawdzają, czy ten zapach jest im znany, czy jest dla nich przyjemny itd. Po kilkunastu sekundach uczniowie zakręcają słoiki, a nauczyciel/ka zamienia je na stolikach. Ćwiczenie trwa aż wszystkie zespoły będą mogły poczuć każdy z zapachów. Potem pytamy uczniów: jak się czuli w trakcie ćwiczenia? Czy udało im się skupić na zapachach? Czy odgadli, co wachali? Jakie to było dla nich doświadczenie?

Ćwiczenie 3

Prowadzący/prowadząca proponuje uczniom klasyczne ćwiczenie mindfulness, podczas którego uczniowie z zamkniętymi oczami smakują rodzynkę. Każdy dostaje jedną dużą rodzynkę i wkłada ją do ust. Zadanie polega na tym, że uczestnicy starają się jeść ją jak najdłużej, zwracając uwagę na wszystkie odcienie jej smaku, konsystencję, zapach, twardość itp.

Następnie prowadzący/prowadząca pyta uczniów jak się czuli, czy odkryli w tym zadaniu jakieś nowe wrażenia? Czy było to dla nich przyjemne doświadczenie?

Ćwiczenie 4

Uczniowie siedzą w ciszy w kręgu i z zamkniętymi oczami dotykają różnych przedmiotów, np. piłek do tenisa, piłek pingpongowych, metalowych kluczy, piórek, maskotek, kamieni, owoców liczi (szorstkie, lekko kłujące), orzechów (twarde), woreczków wypełnionych wodą... Uczniowie starają się zapamiętać jak najwięcej przedmiotów, których dotykali. Przy wyłączonym zmyśle wzroku dotyk jest bardzo wyczulony, potrafi intensywnie zająć uwagę i odciągnąć od trudnych myśli i ich interpretacji.

Po tej serii ćwiczeń prowadzący/prowadząca pyta uczniów, jak czują się po takich zajęciach i po serii tego typu doświadczeń? Co myślą o takich sposobach radzenia sobie z trudnymi emocjami? Czy są skłonni, by w trudniejszej sytuacji spróbować skupić się na odczuwaniu bodźców płynących ze świata, aby uspokoić negatywne myśli i emocje?

Po rozmowie nauczyciel/ka dziękuje uczniom za spotkanie.

O AUTORCE:

Anna Tulczyńska - psycholog, psychoterapeutka poznawczo-behawioralna, od 20 lat pracuje w jednym z warszawskich liceów. Współpracuje z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi, jest autorką licznych artykułów dla rodziców i nauczycieli.

TEMAT LEKCJI:

Czy możemy skutecznie chronić ginące gatunki i ekosystemy?

Autor: Marcin Siuchno, Totemownia.pl

Grupa wiekowa:

szkoła podstawowa, klasy 7-8, szkoły ponadpodstawowe

Czas realizacji:

2 godziny lekcyjne

Zagadnienia edukacyjne:

- Najważniejsze motywy ochrony przyrody.
- Problemy współczesnej ochrony przyrody.
- Skuteczna ochrona ekosystemów a prawa człowieka (na przykładzie prób ratowania ginących ekosystemów w Afryce).
- Elementy marketingu i reklamy.
- Środki perswazji i retoryka.
- Umiejętność skutecznego prowadzenia dyskusji.

Cele operacyjne:

Uczeń/uczennica potrafi:

- zna podstawowe motywy ochrony przyrody - zarówno te wynikające z wiedzy z zakresu nauk ścisłych, jak i te dotyczące etyki, filozofii, religii i sprawiedliwości społecznej;
- zna najważniejsze problemy związane z ochroną ginących ekosystemów;
- rozumie na czym polega konflikt między potrzebami człowieka a koniecznymi działaniami dla zachowania ginących ekosystemów.
- potrafi argumentować, przekonywać i udowadniać swoje zdanie.
- zna podstawowe techniki marketingowe, takie jak określenie grupy docelowej i dobór argumentów do odbiorcy.

Formy i metody pracy:

praca indywidualna, praca w grupie, burza mózgów

Materiały dydaktyczne:

- komputer i telefon z dostępem do Internetu
- słownik języka polskiego
- atlas geograficzny
- mapa świata, globus
- karta pracy

Jak mówić o ochronie przyrody, żeby nas usłyszano i słuchano?

Za sprawą konfliktu wokół Puszczy Białowieskiej i rosnącej świadomości w kwestii zmian klimatycznych temat ochrony przyrody, gatunków i ekosystemów trafił w główny nurt wiadomości. Zmiana ta zaowocowała tym, że każdy, nawet nasi uczniowie, znają te problemy, albo chociaż o nich słyszeli. Dostęp do informacji nie oznacza wcale rzetelności lub nawet ich obiektywności. My i nasi uczniowie zamykamy się w bańkach informacyjnych. Tu trafia tylko to, co chcemy usłyszeć, potrafimy zrozumieć, a także to co nie wymaga głębszego przemyślenia. Dotyczy to też tak ważnej rzeczy, jaką jest ochrona przyrody. Tu, bez patrzenia szerzej, bez dialogu i zrozumienia kontekstu nie da się zrobić nic. Ustawiamy się po którejś ze stron sporu, uznając, że „ci drudzy” nie mają racji lub nawet kompetencji intelektualnych, co wyklucza ich jako partnerów dyskusji. Zadanie z **załącznika 1** ma pokazać dzieciakom, jak szeroka jest debata na temat ochrony przyrody i jak wiele argumentów przemawia za tym, że jest to temat ważny. Jednocześnie chcemy zwrócić uwagę na to, że każda z grup społecznych widzi przyrodę i jej ochronę inaczej. Zadaniem jest przygotowanie plakatu, filmu, spotu dotyczącego ochrony przyrody. Uczniowie wybierają sobie grupę docelową, dla której będzie dedykowana ich „kampania”. Mogą użyć wypisanej argumentacji, a także poszukać własnych źródeł. Ważne, żeby choć trochę zastanowili się, jakimi argumentami dotrzeć do wybranej grupy. Pozwólcie korzystać z telefonów. Niech szukają informacji, robią zdjęcia i kręcą filmy.

Skuteczna ochrona przyrody a prawa człowieka, czyli węzeł gordyjski ochrony ekosystemów Afryki.

Sawannę zna każdy. Co więcej większość z nas lepiej kojarzy spotykane tam zwierzęta niż te z polskich lasów. Niestety idylliczny obraz prezentowany na filmach przyrodniczych lub w folderach turystycznych mało ma wspólnego z prawdą. Naturalne ekosystemy Afryki giną w zastraszającym tempie. Doskonale nam znana fauna sawann na przestrzeni pokolenia w znakomitej większości zniknie. Parki Narodowe Afryki i jej rezerваты to teren nieustannej walki o zachowanie bioróżnorodności. Tu słowo walka często znaczy dosłownie starcie zbrojne z oddziałami kłusowników.

Zadanie z **załącznika 2** ma pokazać, jak trudna bywa skuteczna ochrona ekosystemów. Uczniowie w tym zadaniu przyjrzą się z bliska dylematom związanym z ochroną przyrody – w tym pytaniu: czyje potrzeby są ważniejsze, ludzi czy zwierząt? Zadanie można wykonać samodzielnie, w grupach lub parach. Może to też być temat pracy domowej z geografii, etyki lub języka polskiego.

O AUTORZE:

Marcin Siuchno - Ukończył biologię na SGGW. Zaczynał jako pasjonat ptaków, dziś zawodowo zajmuje się ornitologią miejską. Od dwunastu lat uczy, edukuje i oprowadza. Jest przewodnikiem po Biebrzańskim Parku Narodowym, prowadzi wycieczki i spaceruje po miejskiej przyrodzie. Jest nauczycielem. Na co dzień pracuje z małymi i dużymi, przedszkolakami i seniorami. W ciągu tygodnia pracuje w szkole systemowej, demokratycznej, przedszkolu stacjonarnym i leśnym. Filozofia lub system kształcenia mają dla niego drugorzędne znaczenie, liczy się to, czy pokażesz dzieciakom piękno otaczającego je świata. Sam, niczym dziecko, nie może się nadziwić, że świat taki piękny.

Załącznik 1 – Karta pracy

Jak mówić o ochronie przyrody, żeby nas usłyszano i słuchano?

Dziś niemal każdy jest świadom tego, że ochrona przyrody jest konieczna. Wielu z nas może nawet wie, że niszcząc otaczający nas świat podcinamy gałąź, na której siedzimy. Dla Was, mądrych dzieciaków, które „urodziły się ze smartfonem w dłoni”, takie zjawiska jak globalne ocieplenie, niszczenie ekosystemów i zagłada gatunków to pojęcia „mainstreamowe”. Są obecne wszędzie, znacie je, wiecie, że są ważne. Część z Was nawet (o zgrozo!) wie, że to, co dziś jest newsem o płonącej Australii czy topniejącej Arktyce, za 20 lat będzie ponurą codziennością.

„Duch Śniegów” pokazuje piękno świata, a także odwołuje się do etycznego i moralnego obowiązku chronienia ginących ekosystemów oraz gatunków. Niestety, dla większości z nas taki argument to abstrakcja. Nie wiemy, dlaczego ochrona przyrody jest ważna. Być może nikt nam tego nie wyjaśnił.

W tym zadaniu zamieńcie się w specjalistów od reklamy. Macie trafić do grupy docelowej z przekazem mówiącym o tym, czemu ochrona ginących ekosystemów i gatunków jest ważna. Bądźcie jednak jak reklama Google’a, dajcie swoim odbiorcom to, czego potrzebują. Wybierzcie argument który chcecie „sprzedać” i, co ważne, grupę docelową. Po co? Cóż, nie możecie sprzedawać wczasów w hotelu pełnym dzieci osobom, które za nimi nie przepadają. Przeczytaj argumenty mówiące o tym, dlaczego warto chronić świat. Następnie z subiektywnej listy wybierzcie grupę społeczną, do której chcecie mówić. Oczywiście możecie dedykować swoją reklamę do grup społecznych, które nie zostały wypisane poniżej.

Podzielcie się na grupy. Jeśli chodzi o formę Waszej reklamy — może być to plakat, poster, krótki film albo skecz. Istotne, by choć jeden argument przemawiający za tym, że ochrona przyrody jest ważna, dotarł do adresata. Jeśli czegoś nie rozumiecie lub brakuje Wam wiedzy, macie w kieszeni cały świat. Korzystajcie z telefonu i poszukujcie informacji.

Argumenty za tym, że ochrona przyrody jest jednak ważna:

- **Kulturowe** — nie ma dziedziny sztuki, która by nie epatowała pięknem przyrody. Nie ma narodowej epepei bez dłuższego lub krótszego opisu puszczy, rzeki czy sielskiego krajobrazu pól i łąk (z tym, w zależności od tego jaką szkolną lekturę teraz czytacie, możecie być na bieżąco). Czy tego chcemy, czy nie, ekosystemy (puszcze, rzeki, lasy i stepy) są częścią naszej tradycji i historii. Być może dziś orły nie są zagrożone wyginięciem i wciąż możemy wskazywać na nie palcem jako żywy symbol naszej państwowości. To królewskie zwierzę, jakim był tur, zachowało się tylko na rycinach. A po pradawnych puszczech, gdzie Słowianie zakładali swoje państwo, zostały tylko nędzne resztki dawnej świetności. Naturalne ekosystemy, zwierzęta i rośliny są częścią naszego dziedzictwa kulturowego, a bez nich stracimy wiele jego unikatowych elementów. Wyobraź sobie np. Chopina bez wierzby, Orzeszkową bez Niemna albo chociaż Pana Tadeusza bez mrówek...
- **Religijne** — w każdej Wielkiej Religii jest Stwórca, który w swej nieskończonej miłości dał człowiekowi świat. A raczej, zagłębiając się w szczegóły, go nam pożyczył. W każdej z Wielkich Religii istnieją silne nurty wskazujące, że niszczenie świata to obraza dla Boga. Dostaliśmy

wielki dar i mamy z niego korzystać w taki sposób, żeby nikomu tego skarbu nie zabrakło. W chrześcijaństwie w takim duchu nauczał św. Franciszek. Choć argument ten wydaje się błahy, dla wielu wierzących niszczenie i zabijanie w imię własnych korzyści jest grzechem.

- **Estetyczne** — przyroda jest nieskończenie piękna. Przyroda oferuje galaktykę barw i kształtów; można odnaleźć w niej kosmos „instagramowych” faktur. Jesteśmy też zaprojektowani tak, żeby czuć się lepiej tam, gdzie zielono. Naga skała i brak roślin budzi w nas niepokój. Piękne osiedle z folderu dewelopera raczej nie epatuje słupami wysokiego napięcia lub hałdami. A subiektywne odczuwanie spokoju idzie nam lepiej wśród szelestu liści niż klaksonów aut.
- **Społeczne** — świat nie jest nasz. To, z czego korzystamy dziś, jest własnością następnych pokoleń. Puszcza Białowieska to własność nie tylko Polaków, ale również Europy i świata. Podobnie jak Puszcza Amazońska lub Arktyka. Każdy ma równe prawo do dostępu do wody, powietrza i lasu. Ginący gatunek to dziedzictwo całej ludzkości, a nie kraju, na którego terenie żył.
- **Użytkowe** — zmiany klimatyczne sprawiają, że coraz więcej naszych roślin uprawnych staje się bezużyteczna. Nie potrafią dostosować się do nowych warunków. Ich dzicy krewniacy z naturalnych ekosystemów mogą je zastąpić. Ich geny mogą wspomóc nasze odmiany, które nie radzą sobie ze zmianami. Naturalne ekosystemy to źródło leków, jedzenia i drewna. Jednak najważniejsze jest to, że bez nich życie na planecie zamieni się w piekło. Zniszczone rzeki to brak wody. Zdeastrowane oceany i morza oznaczają głód dla dużej części ludzi. Zniszczone lasy i mokradła to lokalne katastrofalne zmiany klimatu. Te straty da się wycenić. Ekosystem, dzikie zwierzęta i rośliny napędzają również potężną gałąź gospodarki, jaką jest turystyka. Sami widzicie, że praktycznych (gospodarczych) motywów ochrony przyrody jest naprawdę sporo.
- **Naukowe** — każdy gatunek i każdy ekosystem to nieskończona różnorodność powiązań — sekwencji DNA, budowy białek, relacji między gatunkami i środowiskiem. Wydaje się nam, że wiemy wszystko o ekologii, biologii gatunków i biologii molekularnej. Możliwe jednak, że z ostatnią panterą śnieżną zginie unikatowe białko (które mogłoby posłużyć np. do stworzenia leku na raka). Faktem jest, że z każdym wymarłym gatunkiem tracimy część wiedzy o nas samych. Każdy zniszczony ekosystem to utracona szansa lepszego poznania świata. Tracimy bezpowrotnie leki, antybiotyki i możliwości skutecznych terapii nieuleczalnych chorób.
- **Wartość przyrody** — „Duch Śniegów” odwołuje się to tego argumentu. Dziś uważa się że każdy gatunek i każdy ekosystem jest wartością sam w sobie. Gatunek to miliony unikalnych kombinacji DNA, powstałych w toku milionów lat ewolucji. A sam fakt przetrwania ich do dnia dzisiejszego graniczy z cudem. Tu doskonale widać, że człowiek (jako gatunek) miał po prostu szczęście. Nie dość, że przetrwaliśmy, to zyskaliśmy po drodze rozum, co pozwoliło nam zbudować cywilizację.

Grupy docelowe:

Jeśli kogoś z Was zirytuje poniższy podział lub ktoś z Was uzna go za krzywdzący i niesprawiedliwy, to świetnie! Zadbajcie, aby w „Waszej przyszłości” tak nie było. Póki co, dopiszcie grupy społeczne lub ludzi do których chcecie dotrzeć.

Skorzystaj z przydatnego linku z artykułem:

<https://dzikiezycie.pl/archiwum/2011/wrzesien-2011/ochrona-przyrody-po-co>

<p>Studenci to są Ci, którzy po szkole średniej kontynuują naukę. Formalnie są dorośli, ale praktycznie nie muszą w większości przypadków wykonywać obowiązków typowych w dorosłym życiu (stała praca, obowiązki rodzinne, kredyt...). Mają czas.</p>	<p>Trzydziestolatkowie z dużych miast ludzie po studiach, mieszkający i pracujący w miastach, często z kredytem na całe życie i całkowicie niepewną przyszłością. Jeśli decydują się na dzieci, to raczej później. Często świadomie rezygnują z posiadania dzieci. Mają za to psy.</p>
<p>Ludzie o przekonaniach prawicowych według definicji znajdują się tu ludzie o przekonaniach liberalnych, jak i skrajnych. Jednak w Polsce, w rozumieniu potocznym, jest to grupa o konserwatywnych poglądach. Tradycyjnie oparcia szukają w wierze katolickiej i tradycji patriotycznej kraju. Jeśli chodzi o ekonomię, wierzą w silną rolę państwa w gospodarce —choć znajdziesz tu i takich, co wierzą w moc samoregulującego się rynku (w skrócie: „pracuj albo giń”). Nieufnie odnoszą się do tego, co obce. W Polsce to jedna z dwóch głównych stron debaty publicznej. Często nieufni wobec UE i jej wolnościowych idei.</p>	<p>Ludzie o przekonaniach lewicowych w teorii ludzie o takich poglądach przedkładają dobro wspólne nad potrzeby jednostki. Mocna jest tu idea sprawiedliwości społecznej, równości, pracy kolektywnej, sprawiedliwej dystrybucji dóbr, opieki państwa nad słabszymi. W Polsce ludzie o takich przekonaniach angażują się w ruchy ekologiczne oraz wolnościowe ruchy społeczne. Wbrew powyższej definicji ludzie o poglądach lewicowych też nie głosują za wysokimi podatkami.</p>
<p>Emeryci i renciści dziś jest to jedna z najbardziej zagrożonych ubóstwem grup społecznych w Polsce. Większość rent i emerytur nie pozwala na spokojne zaspokojenie podstawowych potrzeb. Ciężko więc jest mówić o odpoczynku i realizacji pasji, na które nie było czasu przez większość życia. Wśród tej grupy obserwuje się największą niechęć do tego, co obce i nowe. Ważny dla tej grupy społecznej jest kościół i patriotyzm. Często czują się oszukani i opuszczeni. Wielu z nich całe życie pracowało tylko po to, żeby dziś znajdować się na granicy ubóstwa.</p>	<p>Pracujący w średnim wieku grupa ogromna i mocno zróżnicowana. Znajdziesz wśród nich zarówno ludzi zadowolonych, posiadających stabilność finansową i perspektywę na oszczędzanie, jak i biednie zarabiających, czyli takich, którzy pracują z miesiąca na miesiąc. W historii Polski są to ludzie najlepiej wykształceni. Według niektórych to pierwsze pokolenie, które nie ma lepiej niż rodzice. Znajdziesz wśród nich zarówno „syte koty”, jak i wkurzonych na system.</p>

Załącznik 2 – Skuteczna ochrona przyrody a prawa człowieka, czyli węzeł gordyjski ochrony ekosystemów Afryki.

Parki Afryki (African Parks) to organizacja pozarządowa skupiająca się ochronie cennych ekosystemów Afryki. Działa na poziomie międzynarodowym i podpisuje umowy z krajami na długoletnią ochronę szczególnie cennych terenów. Stawia przy tym jeden warunek — rząd kraju, na którego terenie działają Parki Afryki, nie ma żadnego wpływu na to, co się dzieje na obszarze chronionym. Parki Afryki zarządzają swoimi terenami skutecznie i z precyzją wielkiej korporacji. Cel jest jeden: ochrona przyrody. Brak wpływu rządów na to, w jaki sposób Parki Afryki chronią dany teren, bierze się stąd, że aby chronić dziką przyrodę w Afryce, często należy ograniczyć wolność ludzi. Rządy i administracja wielu krajów Afryki są słabe i skorumpowane. W takich warunkach trudno jest odmówić rzeszom głodujących bezrolnych chłopów korzystania z jedynej w okolicy urodzajnej ziemi, opału, wody lub białka zwierzęcego.

Tak wygląda historia np. Parku Narodowego Wirunga w Demokratycznej Republice Kongo, czyli terenu chroniącego górski las równikowy z najważniejszym ich mieszkańcem - gorylem górskim.

W jego granicach znalazły się masy ludzi poszukujących ziemi, pędzonych kolejnymi wojnami domowymi w samej DRK, jak i w sąsiedniej Ruandzie. Za uciekinierami idą w ślad bojówki, powstańcze armie i kłusownicy. Zabijają oni zwierzęta dla mięsa lub na potrzeby chińskiej medycyny ludowej.

W takich warunkach chronią przyrodę Parki Afryki. Strażnicy ich terenów chronionych uzbrojeni są w długą broń, używają helikopterów i noktowizorów. Prowadzą regularne bitwy i oblawy na kłusowników. W niektórych swych parkach narodowych pracownicy Parków Afryki całodobowo, osobiście i dosłownie chronią ostatnie nosorożce i stada słoni. Parki Afryki strzegą granice swych rezerwatów przed nielegalnym osadnictwem, niszcząc tymczasowe osady i wysiedlając ich mieszkańców. Konfiskują broń służącą do polowań i mięso. Wszystko po to, żeby maksymalnie zniechęcić ludzi do wchodzenia na teren parku.

Prócz działań bezpośrednich Parki Afryki starają się, aby tereny chronione były postrzegane przez lokalną ludność jako miejsca cenne i wartości wspólne. Dlatego z ludności miejscowej rekrutuje się strażników i obsługę parków narodowych. W oparciu o tereny chronione prowadzone są projekty edukacyjne i poprawiające infrastrukturę. Jest to trudne, bo przy braku podstawowych środków do życia trudno jest zrozumieć ideę ochrony przyrody. A same parki narodowe i rezerваты często powstały w czasach kolonialnych, kiedy to biali wysiedlili z tych terenów ich pierwotnych mieszkańców uznając, że przyroda będzie tu ważniejsza.

Działania Parków Afryki zmierzają do ochrony ekosystemów. Wszystko po to, by na sawannach uratować Wielką Piątkę, ostatnie goryle, żyrafy czy gepardy. Tu pojawia się pytanie - jakie granice powinna mieć ochrona przyrody? Parki Afryki za cel stawiają sobie rygorystyczną ochronę ekosystemów naturalnych. Jednak tam, gdzie działają, chroniona połać sawanny, górskiego lasu deszczowego czy bagna może być ostatnim niezniszczonym fragmentem wolnej ziemi rolnej, a także miejscem, gdzie można znaleźć wodę, opał i jedzenie. Poza terenami chronionymi, zwłaszcza na skraju Sahary, panuje bowiem susza, degradacja gleby i wywołane tymi zjawiskami wojny domowe.

Jak znaleźć złoty środek? Czy ważniejsza jest ochrona słonia, nosorożca, bawoła, lwa i lamparta (Wielka Piątka), czy poprawa choć na chwilę egzystencji miejscowej ludności i uchodźców wojennych lub klimatycznych? Czy problem ten da się rozwiązać? Napisz lub odpowiedz, co o tym myślisz. Podaj kilka argumentów na poparcie swego stanowiska. Skorzystaj z poniższych linków do przydatnych materiałów:

www.africanparks.org/

en.wikipedia.org/wiki/African_Parks

pl.topworldtraveling.com/articles/malawi/malawis-wildlife-renaissance.html

wyborcza.pl/7,75399,26049737,

jak-ocalic-dzika-przyrode-afryki-nie-ma-safari-nie-ma-pieniedzy.html?disableRedirects=true

thred.com/pl/change/how-dinder-national-park-highlights-africas-conservation-struggles/

Opracowanie:

Zespół Edukacji Ferment Kolektiv

Redakcja:

Katarzyna Kebernik, Paulina Kulesza, Agnieszka Powierska, Radosław Tomasiak

Korekta:

Paulina Kulesza

Opracowanie graficzne:

Adam Romel

FILM W SZKOLE

ODWIEDŹ STRONĘ FILMWSZKOLE.PL I POZNAJ WIĘCEJ NASZYCH SCENARIUSZY EDUKACYJNYCH!

WWW.M2FILMS.PL